

Branný zákon a zákon o ozbrojených silách ČR - stav novelizace k 30. 9. 2015

(1) V rámci semináře bude poskytnuta informace o obsahu a stavu přípravy novelizace branného zákona a zákona o ozbrojených silách ČR. Budete seznámeni s důvody novelizace a se současným stavem legislativního procesu. Budete seznámeni s výsledky probíhajících jednání s poslanci Výboru pro obranu Poslanecké sněmovny a obsahu jejich možných pozměňovacích návrhů.

(2) Legislativní změny v oblasti branného zákonodárství probíhají již od roku 2013 a jsou plánovány ukončit do roku 2017. Návrhy novel uvedených zákonů (č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR, ve znění pozdějších předpisů a č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon), ve znění pozdějších předpisů) a dalších zákonů a nového zákona o službě vojáků v záloze, kterým se nahradí zákon č. 220/1999 Sb., o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze, ve znění pozdějších předpisů, obsahově vycházejí ze závěrů Bílé knihy o obraně, která stanoví jako prioritní cíle provedení aktualizace Koncepce mobilizace OS ČR a vyřešení revitalizace a posílení role aktivní zálohy v systému zajišťování bezpečnosti ČR (kapitola 7 „Rozvoj schopností“).

Plánované věcné změny vychází z dalších materiálů, které schválila vláda, zejména z Koncepce mobilizace ozbrojených sil ČR a Koncepce aktivní zálohy ozbrojených sil ČR a dále z Bezpečnostní strategie ČR, schválené vládou ČR v únoru 2015 a z Obranné strategie ČR, schválené usnesením vlády ze dne 26. září 2012 č. 699.

Současně návrhy změn zákonů obsahově vycházejí i z „Optimalizace současného bezpečnostního systému ČR“ schválené usnesením vlády ze dne 21. září 2005 č. 1214, „Informace o optimalizaci současného bezpečnostního systému ČR“ schválené usnesením vlády ze dne 9. ledna 2008 č. 7 a ze „Zprávy o stavu plnění zbývajících úkolů optimalizace současného bezpečnostního systému ČR“ schválené usnesením vlády ze dne 16. ledna 2013 č. 44.

V souvislosti se změnou branného zákona a zejména s ohledem na implementaci Koncepce mobilizace ozbrojených sil ČR a Koncepce aktivní zálohy ozbrojených sil ČR je novelizován i zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, který je součástí novely branného zákona.

(3) Legislativní proces trvá již několik let. Zpracované návrhy všech uvedených zákonů byly po vypořádání meziresortních připomínkových řízení prostřednictvím jednotlivých výborů Legislativní rady vlády předloženy ke schválení vládě ČR, která tyto návrhy schválila, a následně začátkem roku 2015 byly předloženy do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.

K dnešnímu dni jsou výborem pro obranu připravovány změny některých ustanovení vyplývajících z návrhů poslanců po 1. čtení v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.

Současný stav je tedy tento:

- novela branného zákona a novela zákona o ozbrojených silách ČR byla vládou předložena Poslanecké sněmovně PČR a byly registrovány jako sněmovní tisky č. 455 a č. 14;
- novely prošly 1. čtením a byly přikázány k projednání ve Výboru pro obranu (VO);
- projednávání probíhá společně se zákonem o službě vojáků v záloze několikrát s poslanci VO;
- předpoklad projednání ve VO je 18. října 2015;

- předpoklad nabytí účinnosti 1. července 2016.

(4) Novela branného zákona a souvisejících zákonů především reflektuje současnou situaci, kdy se v rámci finančních úspor Ministerstvo obrany již několik let potýká s takzvaným změněným rozpočtovým rámcem, který však kontrastuje s rozsahem úkolů, které má jako orgán státu odpovědný za zabezpečování obrany ČR tento rezort plnit. Armáda se dostává do tíživé situace nejen tím, že stárne její technika a vybavení a výrazně se omezují její schopnosti. Palčivým problémem začíná být i skutečnost, že z mnoha set tisíc vojáků v záloze, kteří prošli základním vojenským výcvikem, se v průběhu času stává řádově menší množina osob fakticky bez možnosti jejího dalšího doplnění.

Ozbrojené síly ČR v mírovém početním složení tak již nejsou schopny uspokojivě personálně zajistit své potenciální rozvinutí na válečné počty v případě vnějšího napadení, a nejsou tak plně schopny v reálném čase zajistit své úkoly zejména v případě, kdy by došlo k vyhlášení stavu ohrožení či válečného stavu. Je třeba reagovat na skutečnost, že v důsledku ukončení povinných odvodů je povinná záloha v současné době doplňována pouze vojáky z povolání propuštěnými ze služebního poměru, pokud jim podle věku trvá branná povinnost, a vojáky vyřazenými z aktivní zálohy, pokud rovněž podléhají branné povinnosti.

Novela branného zákona a souvisejících zákonů detailně rozpracovává obsah branné povinnosti a druhy vojenské činné služby, vznik a zánik branné povinnosti, nově stanoví dobrovolné převzetí branné povinnosti **státních** občanů i cizinců. Návrh zákona nově stanoví zákonné podmínky, při jejichž splnění mohou být povolání vojáci v záloze na dobrovolné vojenské cvičení.

Nově je charakterizována příprava vojáka v záloze k plnění úkolů ozbrojených sil a služba **v operačním nasazení**, včetně povolání vojáků k jejich výkonu a propuštění z nich. Nově je popsáno vedení vojenské evidence a vojenská evidence jako taková. Upraveno bylo i propuštění z výkonu mimořádné služby a zproštění výkonu mimořádné služby.

Ministerstvu obrany je nově svěřena pravomoc provést výběrové doplnění ozbrojených sil vojáků v záloze po vyhlášení stavu ohrožení státu tak, aby byla včas dosažena připravenost armády k zajišťování obrany. Dílčím způsobem je upravena mobilizace a nově je zavedena demobilizace ozbrojených sil.

Dále se úprava branného zákona týká zejména oblasti aktivní zálohy OS ČR, kdy podle současné právní úpravy není možné vysílat vojáků v aktivní záloze do operačního nasazení na území České republiky i v zahraničí a v rámci stávajícího právního zakotvení institutu aktivní zálohy OS ČR se dlouhodobě nedaří personálně doplňovat systemizovaná místa předurčená pro tyto vojáků ve struktuře OS ČR.

Novelou zákona je snaha revitalizovat a posílit roli aktivní zálohy v systému zajišťování bezpečnosti ČR a využít tohoto institutu k udržení některých schopností OS ČR, zejména v době nepříznivé ekonomické situace. Cílem souvisejícího zákona o službě vojáků v záloze je odpovídajícím způsobem upravit průběh služby a náležitosti vojáků v aktivní záloze a právně zakotvit i podporu jejich zaměstnavatelů.

(5) Obsah změn novely branného zákona: změny jsou navrhovány VO a jsou v současné době ve stadiu projednávání a přípravy pozměňovacího návrh VO pro 2 čtení.

Jedná se o návrhy, které nejsou ještě schváleny. Musíme počkat na rozhodnutí Parlamentu ČR.

Jsou to změny textu v § 1, § 4, § 5, nový § 5a, § 12, §12a, §14, §18, §§ 26-28, 31a, §32, §33a, §33b, §35a, §35b dotýkají se:

- dobrovolného převzetí výkonu branné povinnosti;
- druhů vojenské činné služby a záloha ozbrojených sil;
- přípravy vojáka v záloze k plnění úkolů ozbrojených sil;

- služby vojáka v záloze v operačním nasazení;
- odkladu vojenského cvičení;
- přezkumného řízení;
- registru výkonu branné povinnosti;
- ohlašovací povinnost;
- vojenských dokladů;
- přestupků.

(6) Občan v míru může dobrovolně převzít výkon branné povinnosti, pokud využije jednu ze tří možností a **požádá o:**

- povolání do služebního poměru vojáka z povolání;
- **zařazení do aktivní zálohy;**
- účast na vojenském cvičení.

Občan se **stává vojákem** dnem nabytí právní moci rozhodnutí o schopnosti vykonávat vojenskou činnou službu.

Do aktivní zálohy zařazuje vojáka krajské vojenské velitelství **rozhodnutím na dobu nejdéle 3 let.**

(7) Podmínkou povolání do služebního poměru vojáka z povolání je písemný **souhlas** s tím, že do dvou let ode dne ukončení služebního poměru bude podle potřeb ozbrojených sil zařazen **do aktivní zálohy.**

Krajské vojenské velitelství může v případě potřeby ozbrojených sil **zařadit do aktivní zálohy** také bývalého vojáka z povolání a to **nejpozději do dvou let** ode dne ukončení jeho služebního poměru.

(8) Za vojenskou činnou službu v míru je považována **příprava** vojáka v aktivní záloze k plnění úkolů ozbrojených sil nebo jeho **služba v operačním nasazení.**

Pro doplňování ozbrojených sil je určena **záloha**, jejíž částí je **aktivní záloha.**

Voják, který nevykonává vojenskou činnou službu a má brannou povinnost je **vojákem v záloze.**

Voják v záloze může být pro doplnění ozbrojených sil **předurčen** podle potřeb ozbrojených sil.

(9) Přípravou vojáka v aktivní záloze je jeho **vojenský výcvik** prováděný formou **vojenského cvičení.** Průběh vojenského cvičení lze rozložit do ucelených bloků.

Přípravou vojáka v aktivní záloze je **pravidelné (do 12 týdnů v 1. roce /4 týdnů v následujících letech) nebo dobrovolné (do 12 týdnů)** vojenské cvičení.

Voják v aktivní záloze **při přípravě na operační nasazení** vykonává pravidelné vojenské cvičení v celkové délce **do 12 týdnů.**

Voják v aktivní záloze může požádat krajské vojenské velitelství o **povolání na dobrovolné vojenské cvičení.**

Voják v AZ vykonává pravidelné vojenské cvičení v **prvním roce** svého zařazení do aktivní zálohy v **celkové délce do 12 týdnů** a v **dalších letech v celkové délce do 4 týdnů** v kalendářním roce s přihlédnutím k jeho plánovanému zařazení, úrovni vycvičenosti a odborné připravenosti.

Voják v aktivní záloze **při přípravě na operační nasazení** vykonává pravidelné vojenské cvičení v celkové délce **do 12 týdnů.**

Bývalý voják z povolání zařazený do aktivní zálohy vykonává pravidelné vojenské cvičení v celkové délce **do 3 týdnů v kalendářním roce** podle potřeb zajišťování obrany státu s přihlédnutím k úrovni jeho vycvičenosti a odborné připravenosti.

Pokud je žádosti vojáka v záloze o **dobrovolné** vojenské cvičení vyhověno, je povolán nejdéle **do 2 let** ode dne podání žádosti.

(10) Voják v aktivní záloze vykonává službu v operačním nasazení podle potřeb ozbrojených sil v délce **do 7 měsíců** v kalendářním roce

a) na území ČR nebo

b) **mimo území ČR, pokud s takovou službou vysloví prokazatelný souhlas.**

(11) Vojáka v záloze **lze na základě žádosti** povolat ke službě v operačním nasazení na území ČR v celkové délce **do 30 dnů** v kalendářním roce, vyžadují-li to **záchranné práce při živelních pohromách nebo při jiných závažných situacích ohrožujících životy, zdraví, životní prostředí nebo značné majetkové hodnoty.**

Variantně se navrhuje:

Vojáka v aktivní záloze, od jehož posledního vojenského výcviku neuplynulo více než 5 let, **lze** také povolat k výkonu služby v operačním nasazení na území ČR v celkové délce do 30 dnů v kalendářním roce, vyžadují-li to **záchranné práce při živelních pohromách.**

(12) Vojákovi v aktivní záloze, který ze závažných důvodů nemůže přerušit plnění svých pracovních, služebních, podnikatelských nebo studijních povinností, anebo vyžadují-li to důvody zvláštního zřetele, **lze na jeho písemnou žádost** povolit odklad výkonu vojenského cvičení.

O odkladu vojenského cvičení **rozhoduje** krajské vojenské velitelství.

Odůvodněná žádost se podává před nástupem vojenského cvičení.

(13) Voják v aktivní záloze je povinen příslušnému KVV neprodleně hlásit **změny osobních údajů a závažné úrazy a vážná onemocnění**, která mohou mít vliv na výkon branné povinnosti, a předložit doklady osvědčující uvedené skutečnosti.

Hlášení lze učinit osobně nebo písemně.

Osobní údaje, jejichž změny podléhají hlášení:

§ 19: akademický titul, jméno nebo jména, příjmení, rodné příjmení, rodné číslo, místo narození, adresa místa pobytu, adresa pro doručování podle správního řádu, dosažené vzdělání, zaměstnání, zvláštní schopnosti a znalosti, subjektivní údaje o svém zdravotním stavu, jméno nebo jména, příjmení a adresu místa pobytu rodičů nebo manželky, manžela, druha anebo registrovaného partnera.

§ 31a: jméno, popřípadě jména, příjmení, rodné příjmení, rodné číslo, datum narození, adresa místa pobytu, adresa pro doručování podle správního řádu, státní občanství, popřípadě více státních občanství, omezení svéprávnosti, rodinný stav, jméno, popřípadě jména, příjmení a datum narození dítěte.

(14) Vojenskými doklady jsou vojenský průkaz, vojenská knížka a povolávací rozkaz. Vojenské doklady jsou veřejnými listinami.

Vojenský průkaz se vydává vojákům z povolání a **vojákům v aktivní záloze.** Společně s vojenským průkazem se vydají 2 ks **osobní známky.**

Vojenská knížka se vydává vojákovi v záloze, pokud mu nebyl vydán vojenský průkaz.

(15) Při přezkumném řízení se posuzuje **schopnost vojáka vykonávat vojenskou činnou službu** na základě závažných změn jeho zdravotního stavu.

K provádění přezkumného řízení u vojáků v záloze se zřizují **přezkumné komise** u krajských vojenských velitelství.

K přezkumnému řízení povolává vojáka v záloze krajské vojenské velitelství **povolávacím rozkazem**.

(17) Obsah novely zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách.

Souběžně probíhá i novelizace zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, novely zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky a nového zákona o službě vojáků v záloze.

Dochází k zrušení vojenských záchranných útvarů, je proto nezbytné v textu zákona pojem „vojenský záchranný útvar“ nepoužívat. Neznačená to však ztrátu jejich odborných schopností. Jejich schopnosti působit ve prospěch zůstanou v rámci ženijních praporů zachovány jak co do rozsahu, tak i do kapacit, navíc budou moci přímo využívat logistickou podporu těchto praporů. Plnění humanitárních úkolů civilní obrany v době válečného stavu by pak mohly, v případě nutnosti, převzít ostatní vojenské útvary a vojenská zařízení. Tak to předpokládá i § 14 navrhované novely. Záměr se nijak nedotkne celkové schopnosti AČR působit ve prospěch IZS a nenaruší současný systém připravenosti státu čelit rozsáhlým živelním a humanitárním katastrofám.

Změna právní úpravy týkající se zejména problematiky zahraničních operací a plnění úkolů OS ČR v prostředí intenzivního ozbrojeného násilí je žádoucí z důvodů systematických a terminologických.

Po zrušení základní (náhradní) služby došlo k významnému posunu okolností skládání vojenské přísahy. V souvislosti s přípravou nového zákona, který nahradí zákon č. 220/1999 Sb. je však na místě přesunout její zákonnou úpravu do zákona, který se vztahuje na ozbrojené síly jako takové, protože ji musí složit všichni vojáci při povolání do ozbrojených sil bez ohledu na jejich konkrétní druh vojenské činné služby.

Nově je pojato postavení GŠ AČR jako vykonavatele státní správy, současně je nastaven způsob jeho systematizace.

Úprava umožňuje nasazovat do zahraničních operací nejen vojáky z povolání, ale obecně vojáky v činné službě (přednostně vojáky v aktivní záloze).

Ve vztahu k aktivní záloze:

- zavedení pojmů operační nasazení a úkolové uskupení;
- vojenská přísaha a složení vojenské přísahy;
- zákaz pořádání politických shromáždění a volebních kampaní ve vojenských objektech a při plnění úkolů ozbrojených sil mimo ně;
- plnění úkolů civilní obrany podle Ženevských úmluv;
- použití vojáků v činné službě v operacích a akcích v zahraničí;
- nošení vojenského stejnokroje vojáky v činné službě a vojáky v záloze při slavnostních příležitostech.

(18) Navrhované změny budou vyjádřeny v pozměňovacím návrhu VO.